

DOMAČA ZEMLJA

JOŽE POGAČNIK

O zemlja domača,
ti si nam kakor češminov cvet!

Križem kražem po svetu človek hodi,
išče in dela čez dan in v sanjah blodi,
tujčevo vino pije in ni pijan,
grabi z obema rokama — pa vendar zaman:
ni ene ljubezni v zeleni tujini ni zanj,
ni ena topla roka ne seže mu v dlan...

Nazadnje vsi
— da se spet tista povest ponovi —
vračamo k tebi se kot svetopisemski sin...

Pa naj je kdo srečo imel,
še vsak je enako prišel:
po zadnji prevarani blodnji
ves bridki med
tujih dobnav in vrtov
prinesel pohlevno je spet
zemlji domači domov —
kakor čebela povrne se v panj. —
In od vrnitve ti vsak je vdan
kot je očetu po pismu bil sin...

O zemlja domača,
ti si nam kakor češminov cvet:
saj i drugo cvetje diši,
pa nobeno tako ko češmin,
saj i drugo cvetje cveti,
a zadnji cveti le češmin!

O zemlja domača,
ti si nam kakor češminov cvet!

Po vseh brdih in v vseh poljih zvoniš
in pritrkavaš — ko da se zvonko smejiš,
z glávico belih zvonikov k lesovom
naslonjena. —

O, nobena tujina ne poje tako,
tako lepo in tako na gostó
pritrkovati nobena tujina ne zna.

Pa vendar nergači izneverjeni, naši pustuhi
za vsako veselje zvonov kakor kamen so
gluhi:
poti ne najdejo več do Boga.
Saj bi odpustil, da je ko drugod,
a vendar tod je drugače oglašena pot:
Bog nam je blizu tako in tako domač,
ves naš, ves naš...

In te naše vasi!
Vse hiše so skupno sedle
in s sadnim se drevjem prepredle —
ali ni to slovenske ljubezni simbol?
Drugod pa so hiše — kot bi se skregale
in le z zavistjo spod čela se gledale:
vsaka na svojem obronku samotna čepi.
O naša vas!
Ni srca globokega, ni srca toplega
kot je globoko in toplo pri nas!

Pa — vsakih deset številčk pri nas
svojo gostilno ima,
soseda dva — le prečesto — pravdarja dva:
oče je grunt zapravdal ali zapil,
sin se tovarni je vdinjal za delavca.
O naša vas — naše zapite ljubezni simbol!

Lep je naš les:
sekire pri nas
ne pojo le v primeri, pojo zares,
smreke celo,
ko padajo v mehko mahovje, pojo
in hlodi, ko zagorele
peljejo po zaprašenih cestáh,
pri nas
brne ko bron.

Pa vendar se bridko obrnil je čas:
v les se zagrizel ko volk
trgovcev debelih je golt:
Kaj bi nam les! Kaj bi lepota nam mar!
Prava pesem za nas je le ena: denar!

O zemlja domača,
ti si nam kakor češminov cvet:
pod vsakim cvetom rumenim,
pod vsakim listom zelenim
bodice-ostrice naperjene tri —
za vsako našo lepoto,
za vsako našo bohotjo
troje trpljenj ihti.

Lepa je vas,
lep je naš les
in Bog je pri nas —
pod vsako lepoto troje trpljenj
— trpljenj devet —
kot angelov varuhov dobrih devet
našega prvega, našega zadnjega
— o, to je naše tako, da nikjer tako ni —
naše slovenske skromnosti — — —

Narod sirota, zdrav, trikrat zdrav!
Narod Frančišek, zdrav, trikrat zdrav!
Pojdi kakor te Bog je poslal:
vsem boš besedo o pravem — o tihem —
veličju prinesel:
vsem, pod božjim solncem ugret,
v dalj bo zavonjal češminov cvet...

Zdrav, tisočkrat zdrav, moj narod Benjamin!
Zadnji med brati — najdražji brat!

O, kako čudno dehti češmin!

Pa najsi se kakorkoli zgodi
— v božjih, v dobrih rokah je vse —
naj živ ali mrtev — v svet
dehtel bo češminov cvet.

Pa naj živi in se razbohota,
ali — ali — tudi da nam umre:
meni edino češmin dehti,
meni češmin se nikdar ne ospe...

NA REKI

TINE DEBELJAK

Visoko gorí čas v opoldán.
V stoječe vodé sva se s čolnom zanesla,
pale so roke, oči in vesla
v lepo trudnost.

Kot cvet na visokih vodah visiva,
zibljeva v vetru se polnem medu;
ostro v oči se žar solнца razliva —
draga, zapri oči v lepem snu:
pesem ti pojem...

O, zibaj se čoln na temnih vodáh,
deklica moja v njem spi —
kot dete je dobra v mojih rokáh —
o deklica moja, le spi
s senco čez moje srce!

Solnce stoji v najvišjem loku,
vôde so razmaknile se v najširši krog.
O, v čolnu sva kot na blaženem otoku:
iz svete tišine se sklanja nad naju
sam dobri Bog...

NA PRELOMU

FRANCE SELJAK

1.

Visok človek, upognjena pleča, redki lasje, siva ozka brada, globoke, vdrte oči in viseče, šepetajoče ustnice. Na kolenih časopis; porasla žilnata roka je zatrepetala.

»Misлил je, da ne more živeti, zato je pogledal v samokres...«

Upokojeni učitelj Rafael Leban je že v mladosti iz navade govoril sam s seboj. Na starost se je pomenkoval po ure in ure. Še pred letom bi se bil razburil:

»Kaj se to pravi: ni mogoče živeti! Vse je mogoče!«

Tega dne — bilo je v jeseni, ko je že listje rumenelo in odpadalo — je pomislil globokeje. Jekleni nazori, ki so mu v slednji stiski kazali ravno pot, so se zamajali. Vprašal se je:

»Samo misлил je? Tako je zapisal časnikar, ki se mu zdi človeško življenje prav tako površno kot njegov poklic. Ali je ta mož razmišljal o vzroku? Vsako dejanje mora imeti svoj globok vzrok.«

Leban je sedel v kuhinji na stolici, ki jo je bil iz starega zaboja sam naredil. Zdajci se mu je telo še bolj upognilo, glava mu je zlezla nizko na prsi.

»Včasih v resnici ni mogoče živeti... Nekateri ljudje še samokresa nimajo in ne znajo z njim ravnati...«

Dvignil je glavo: ali ga ni poklicala žena?

Šel je iz kuhinje, stopil skozi prvo sobo in odprl vrata v spalnico. Na postelji je ležala žena: bleda, suhljata. Le temne oči in kostanjevi lasje so bili neznano živi, vse drugo se je zdelo mrtvo.

Pogledal je družico z usmiljenjem, obenem z nejevoljo: saj ti ne morem pomagati! Koščena roka se je leno zganila na odeji. Ustnice so se premaknile prej nego je mož vprašal: »Rada bi jedla šató.«

Mož je molčal; oči so se odtrgale od koščenih rok in obstale na stenskem koledarju. Veliki črni številki: 27. »Treba je jajca in vina,« je pomislil. Tridesetega mu izplača banka pokojnino. V mošnjčku je tičal invalid za dvajset stotink. Otroci so ga bili položili pod tramvajška kolesa, da bi videli učinek, in so pozabili nanj. On ga je bil po-